

Nota van Antwoord zienswijzen winningsplan Ganzebos fase II

Versie 6 april 2018

Kenmerk 18044342

			Planmatig beheer
1a	0007, R009	Zienswijze	<p>Zoals indiener in haar advies als decentrale overheid heeft aangegeven, is er toenemende interesse voor mogelijk toekomstig hergebruik van zoutcavernes. Gasolie wordt al opgeslagen in twee cavernes in Enschede. Enkele jaren geleden was er een initiatief om potentieel instabiele cavernes te stabiliseren o.a. met vliegassen uit afvalverbrandingsovens. Berichten in de media duiden op andere vormen van herbenutting van cavernes in de verdere toekomst. Opslag van perslucht en waterstofgas werden daarbij genoemd.</p> <p>Een winningsplan zou niet alleen moeten gaan over zoutwinning op zich, maar ook over de periode na beëindiging van de winning van zout in de betreffende cavernes. Zijn cavernes voor andere activiteiten dan zoutwinning nuttig te gebruiken? En zo ja, welke voorwaarden moeten daar dan aan gekoppeld worden om dit mogelijk maken op een voor mens en milieu veilige manier. En mocht nuttig hergebruik op korte termijn niet mogelijk zijn, dan kan het verstandig zijn de zoutwinning zodanig te beëindigen dat toekomstige hergebruiksmogelijkheden niet bij voorbaat al onmogelijk worden gemaakt. Hergebruiksmogelijkheden kunnen volgens de indiener op maatschappelijk draagvlak rekenen.</p> <p>Indiener vindt het van belang dit in het instemmingsbesluit op te nemen.</p>
		Antwoord	<p>De minister is het in algemene zin met de indieners eens dat het wenselijk is ruim op tijd na te denken over nuttig gebruik van de cavernes nadat het zout gewonnen is. Het winningsplan is daar echter niet het geschikte document voor. Het winningsplan beschrijft de effecten van de wijze van winning, de effecten van de bodembeweging ten gevolge van de winning en de maatregelen ter voorkoming van schade door bodembeweging, de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan. De winning duurt tot 2035. Op voorhand is de behoefte voor gebruik niet goed te voorspellen.</p> <p>AkzoNobel geeft in het winningsplan aan dat er mogelijk reststroomberging wordt toegepast, waarbij reststoffen uit de fabriek en pekeldzuivering in de zoutcavernes wordt gebracht. Het gaat hier om onoplosbaar materiaal en andere stoffen dan natriumchloride die in de pekeldzuivering verwijderd worden: een bromidestroom, een onverzadigde- en verzadigde slurry stroom en een brak water stroom. Andere vormen van hergebruik zijn volgens AkzoNobel niet aan de orde. Een nadere beschrijving van het hergebruik wordt daarom niet nodig geacht. Al dan niet hergebruik van de cavernes in de periode na beëindiging van de winning van zout in de betreffende cavernes is geen weigeringsgrond voor het instemmingsbesluit.</p>

			Op grond van artikel 36 lid 2 van de Mijnbouwwet kan de minister aan de instemming met het winningsplan voorschriften verbinden, indien deze gerechtvaardigd worden onder meer in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen. In artikel 2 van het instemmingsbesluit is bepaald dat door AkzoNobel uiterlijk 31 december 2030 een plan van aanpak moet worden ingediend. Dit plan van aanpak voor de afsluiting heeft betrekking tot de potentiële risico's van de ondergrondse processen afsluiten van de caverne.
1b	0005	Zienswijze	In artikel 2 is bepaald dat door AkzoNobel uiterlijk 31 december 2030 een plan van aanpak moet worden ingediend, waarin aandacht is voor de potentiële risico's van de ondergrondse processen op de veiligheid en het milieu na afsluiten van de cavernes uit Ganzebos II. Zoals terecht wordt aangegeven in paragraaf 5.6.2. van het ontwerpbesluit, moet op grond van artikel 39 van het Mijnbouwbesluit uiterlijk één jaar na het staken van het winnen een sluitingsplan worden ingediend. De eerder genoemde potentiële risico's zullen onderdeel zijn van het sluitingsplan. Het is de indiener onduidelijk hoe het voorgestelde plan van aanpak zich tot dit sluitingsplan verhoudt en waarom de in artikel 2 genoemde potentiële risico's in een apart plan en op een ander, schijnbaar niet aan de sluiting gerelateerd, tijdstip vastgelegd zouden moeten worden. Ook is niet helder wat het precieze doel van dit plan van aanpak is. Door indiener wordt nut en noodzaak van dit plan van aanpak naast het sluitingsplan dan ook betwijfeld.
		Antwoord	Op grond van artikel 36 lid 2 van de Mijnbouwwet kan de minister aan de instemming met het winningsplan voorschriften verbinden, indien deze gerechtvaardigd worden onder meer in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen. Artikel 2 van het instemmingsbesluit is gebaseerd op het advies van SodM. De aspecten die worden beoordeeld in het plan van aanpak zijn in principe hetzelfde als in het sluitingsplan. In het sluitingsplan dienen eveneens de maatregelen te worden beschreven om de beëindiging veilig te laten verlopen. Het plan van aanpak wordt in eerder stadium opgesteld, ruim vóór het uiteindelijke sluitingsplan. De meerwaarde van het plan van aanpak is dat al vóór dat de winning wordt beëindigd inzicht wordt verkregen in de eventuele risico's en hoe AkzoNobel daarmee denkt om te gaan. Het sluitingsplan moet immers pas een jaar ná de beëindiging worden ingediend. In het winningsplan wordt enkel genoemd dat het verlaten van de cavernes deel is van het veel grotere mijnbouwwerk Boorterrein Twenthe-Rhein. Om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke toekomstige kosten voor het verlaten van de cavernes, de mogelijkheden tot hergebruik en de ontwikkeling voor veiligheid en milieu wordt geadviseerd dit plan van aanpak ruim voor het begin

			<p>van de abandonnering van AkzoNobel te ontvangen. De minister is het in algemene zin met de indiener eens dat de winning duurt tot 2035 en dat de kosten van het verlaten en verwijderen van mijnbouwwerken nu nog niet kunnen worden gespecificeerd in het winningsplan. Toch is op voorhand de behoefte voor hergebruik van cavernes niet goed te voorspellen en is het wenselijk ruim op tijd na te denken over nuttig gebruik van de cavernes nadat het zout gewonnen is.</p> <p>Ter verduidelijk zal de term afsluitingsplan vervangen worden door Plan van Aanpak Afsluiting.</p>
		Conclusie	<p>De term 'afsluitingsplan' wordt vervangen door 'plan van aanpak afsluiting'. Naast deze wijziging in de terminologie zijn er gelet op bovenstaande onderdelen van de zienswijzen met betrekking tot planmatige winning er geen doorslaggevende gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos II te wijzigen.</p>

Volg-nr.	Zienswijze-nr.	Onderdeel	Onderwerp
2			<i>Schade door bodembeweging</i>
2a	0007, R009	Zienswijze	<p>Indiener stelt dat de minister heeft ingestemd met het uitvoeren van een nulmeting om eventuele onduidelijkheden rondom aansprakelijkheid in de toekomst te beperken. De nulmeting is bedoeld als hulpmiddel om gedurende de winning, bij een vermoeden van mijnbouwschade aan een gebouw het oorzakelijk verband tussen de winning en de eventueel toekomstige gebouwschade te kunnen vaststellen. Hoewel het niet erg waarschijnlijk is dat als gevolg van zoutwinning schade zal ontstaan. In paragraaf 5.4.3 van het ontwerp instemmingsbesluit is te lezen dat de bodembeweging bestaat uit bodemdaling en bodemtrillingen maar dat er geen schade wordt verwacht. Toch acht indiener het van belang om in voorkomende gevallen aan te kunnen tonen of er al dan niet een oorzakelijk verband bestaat tussen eventuele bodemtrillingen en gebouwschade die als gevolg daarvan zou kunnen ontstaan. Indiener vraagt de minister in het instemmingsbesluit op te nemen dat AkzoNobel de bodemtrillingen gedurende de winningsperiode deugdelijk meet en deze meetgegevens op een inzichtelijke wijze openbaar maakt.</p>
		Antwoord	<p>Er is sprake van een deugdelijk meetnet voor bodemtrillingen. Eventuele bodemtrillingen worden via de KNMI website openbaar gemaakt. De minister rekent in het kader van de transparantie en maatschappelijke verantwoordelijkheid en vanwege het feit dat AkzoNobel sinds ruim een jaar deelneemt aan het overleg met de regio over zoutwinning in Twente, er op dat AkzoNobel hier eventuele bevindingen communiceert.</p> <p>Het meetnetwerk van KNMI geeft in dit geval voldoende dekking. De meetresultaten daarvan zijn</p>

			openbaar, daarom is het niet nodig hierover een voorschrift op te nemen. Hierbij wordt opgemerkt dat de kans op schade als gevolg van bodembeweging als gevolg van zoutwinning op basis van het winningsplan Ganzebos II verwaarloosbaar is. Dit wordt bevestigd in het advies van SodM en TNO op het winningsplan. SodM heeft op dit punt dan ook geen aanvullende voorschriften geadviseerd.
2b	0001	Zienswijze	Indiener noemt als mogelijke oorzaak tot schade in de vorm van bodemscheuren bij vuilstortplaats Boeldershoek doordat 'kwaadwillenden aldaar pistoolkogels de hoogte in gestuurd hadden'. Hiervoor is onvoldoende aandacht besteed. Indiener stelt dat er onvoldoende aandacht is besteed dat schade aan wegdek mogelijk wordt veroorzaakt door elektriciteitleidingen ten behoeve van AkzoNobel.
		Antwoord	Vuilstortplaats Boeldershoek (tegenwoordig Twence) ligt ca. 4 km ten noorden van de winningslocatie. De vuilstortplaats ligt buiten de invloedssfeer van de zoutwinning Ganzebos II. Hierbij wordt opgemerkt dat de kans op schade als gevolg van bodembeweging als gevolg van zoutwinning op basis van het winningsplan Ganzebos II verwaarloosbaar is. Schade aan het wegdek die mogelijk wordt veroorzaakt door elektriciteitsleidingen ten behoeve van AkzoNobel is geen onderdeel van het toetsingskader van het winningsplan. Het lijkt in algemene zin niet aannemelijk dat schade aan het wegdek ontstaat. Eventuele schade kan gemeld worden bij de gemeente.
2c	0008	Zienswijze	Indiener verzoekt om inzicht in welke selectie van bouwwerken onder de nulmeting vallen
		Antwoord	Voor het vaststellen van de representatieve selectie voor de opname van de bouwkundige staat zal AkzoNobel, na overleg met de gemeente Enschede, bepalen welke gebouwen geselecteerd worden. Een representatieve selectie houdt in dat een zorgvuldig gekozen selectie van voor bodembeweging gevoelige bouwwerken wordt gemaakt. Bij de selectie kan onder andere de leeftijd, de bouwkundige constructie van een bouwwerk evenals de status van gemeentelijk of Rijksmonument een rol spelen. De representativiteit is gelegen in het feit dat de meetresultaten ook bruikbaar dienen te zijn voor het beter kunnen vaststellen van eventuele mijnbouwschade gedurende de gaswinning aan bouwwerken in het invloedsgedebied die niet onderhevig zijn geweest aan de bouwkundige vooropname. De opname van de bouwkundige staat zal uitgevoerd worden door een derde partij. Aangezien AkzoNobel verantwoordelijk is voor de opname van de bouwkundige staat zal AkzoNobel een partij inhuren om dit werk uit te voeren. Het plan van aanpak voor de opname van de bouwkundige staat zal worden ingediend bij de minister. AkzoNobel deelt het Plan van Aanpak met de betrokken bewoners en de gemeente Enschede.
2d	0008	Zienswijze	Indiener stelt dat in het ontwerp-instemmingsbesluit wordt gesproken over de registratie van bodemtrillingen. Indiener stelt dat deze metingen alleen worden uitgevoerd tijdens het boren van de nieuwe putten en niet nadien. Indiener is het daar niet mee eens. Alle trillingen die AkzoNobel

			veroorzaakt moeten gemeten worden vindt de indiener, zodat duidelijk is waar bodemtrillingen vandaan komen. Dit is van belang in samenhang met de bouwkundige opname. Duidelijk moet zijn dat als er schade door trillingen ontstaat, dit te maken heeft met een bodemtrilling veroorzaakt door de zoutwinning.
		Antwoord	De minister onderschrijft de stelling dat de bodemtrillingen gedurende de winning goed moeten worden gemonitord. Omdat volgens de online database van aardbevingen op de website van het KNMI gedurende de periode van metingen geen (geïnduceerde) trillingen rond het boorterrein Hengelo zijn opgetreden, acht TNO het zeer onwaarschijnlijk dat door de winning van steenzout met oplosmijnbouw bodemtrillingen geïnduceerd worden. Mochten er toch trillingen geïnduceerd worden, dan zullen deze volgens TNO door de geïnstalleerde seismometers, die deel uitmaken van het KNMI netwerk, in de provincies Overijssel, Utrecht en Drenthe geregistreerd worden. Sinds 2015 is dit netwerk dicht genoeg om alle bevingen tussen een magnitude vanaf 0,5 waar te nemen. Deze gegevens worden geregistreerd en zijn beschikbaar via het dataportaal van het KNMI. Een aardbeving kan vaak gevoeld worden vanaf magnitude 1,5 - 2,0.
		Conclusie	De term 'nulmeting bouwkundige staat' wordt vervangen door 'opname bouwkundige staat'. Naast deze wijziging in de terminologie zijn er gelet op bovenstaande onderdelen van de zienswijzen met betrekking tot schade door bodembewegingen er geen doorslaggevende gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos II te wijzigen.
3			<i>Natuur en milieu</i>
3a	0007, R009	Zienswijze	Indieners stellen dat in het ontwerp instemmingsbesluit de minister aangeeft dat gevolgen voor het milieu en voor de natuur weliswaar onderdeel zijn van het toetsingskader van het winningsplan, maar ook dat eventuele bovengrondse gevolgen worden afgewogen in het kader van de omgevingsvergunning en daarom niet worden meegewogen in de beoordeling van het winningsplan. Een dergelijke strikt juridische benaderingswijze gaat volledig voorbij aan de maatschappelijke wens om meer invloed op ontwikkelingen in de eigen leefomgeving van mensen.
		Antwoord	Op grond van artikel 36 lid 1 van de Mijnbouwwet dient het winningsplan te worden getoetst aan de gevolgen voor natuur en milieu. De focus van het winningsplan is hierbij gericht op de ondergrond. In het kader van het instemmingsbesluit kunnen de mogelijke gevolgen van bodemdaling voor de waterhuishouding en eventuele gevolgen van bodemtrillingen een rol spelen. De bovengrondse gevolgen van de mijnbouwlocatie worden bij de omgevingsvergunning getoetst, om dat de omgevingsvergunning de realisatie van het (bovengrondse) mijnbouwwerk regelt. Voor de ontwikkeling van Ganzebos II is in april 2016 een aanmeldnotitie voor een m.e.r.-

			<p>beoordeling opgesteld, waarin de milieueffecten zowel in de biosfeer als in de ondergrond worden beschreven. Daarnaast is er als bijlage bij het winningsplan een natuurtoets uitgevoerd met als doel het opsporen van eventuele strijdigheden van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling met de huidige Wet natuurbescherming en de planologische bescherming van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur). De informatie is aanwezig om het milieubelang volwaardig mee te wegen in de besluitvorming rond een wijziging van het bestemmingsplan en verlenen van omgevingsvergunningen.</p>
3b	0001, 0007, 0008, R009,	Zienswijze	<p>Indiener stelt dat momenteel dieselolie als mijnbouwhulpstof bij de zoutwinning wordt gebruikt. Vanuit het oogpunt van een goed gecontroleerde vorming van cavernes begrijpt indiener dit. Daar staat tegenover dat er door de tijd heen verschillende lekkages van dieselolie geweest zijn. De meeste van beperkt omvang, maar in 2016 kwam een grotere lekkage aan het licht. Indiener staat op het standpunt dat alle risico's die samenhangen met zoutwinning zoveel mogelijk voorkomen moeten worden. Dat het gebruik van dieselolie tot risico's kan leiden is in Enschede in de praktijk gebleken. Indiener begrijpt dan ook niet dat de minister in het instemmingsbesluit niet de voorwaarde opneemt, dat AkzoNobel onderzoekt en rapporteert over de mogelijkheden voor alternatieve mijnbouwhulpstoffen die onschadelijk zijn voor mens én milieu. Ook SodM heeft dit in haar zijn advies aan u opgenomen en indiener onderschrijft dit uitdrukkelijk. Indiener vraagt u dan ook dit alsnog in het instemmingsbesluit op te nemen.</p> <p>Indiener stelt dat de ontwikkeling bodemverontreiniging kan veroorzaken en wijst er op dat al zwaar voor vergiftiging van de bodem is gealarmeerd door personeel van drinkwaterbedrijf Vitens.</p>
		Antwoord	<p>AkzoNobel voert al onderzoek uit naar alternatieve mijnbouwhulpstoffen. De minister vindt dit van belang om in de toekomst schade voor mens en milieu te voorkomen bij eventuele lekkages.</p> <p>Dieselolie wordt gebruikt ter bescherming van de bovenkant van de zoutcaverne en hierdoor wordt bereikt dat het volume en de vorm van de caverne goed kan worden beheerst, waardoor de bodemdaling beperkt blijft en daarmee geen negatieve effecten optreden op de omgeving. Het gebruik van lichtere beschermingsmiddelen dan dieselolie is vooralsnog onderwerp van onderzoek. De minister onderschrijft de wens voor natuurvriendelijke alternatieven als mijnbouwhulpstof, zodat het gebruik van dieselolie in de toekomst mogelijk uit gefaseerd kan worden.</p> <p>Daarnaast beperkt de wens voor natuurvriendelijke alternatieven als mijnbouwhulpstof zich niet enkel tot de instemming met het winningsplan Ganzebos II en dient de studie naar alternatieve mijnbouwhulpstoffen daarom in ruimere zin plaats te vinden. Op basis van het feit dat AkzoNobel</p>

			al is gestart met het uitvoeren van deze studie naar alternatieve mijnbouwhulpstoffen in ruime zin, is de minister van mening dat de onderzoeksverplichting niet dient te worden opgenomen als voorwaarde in het instemmingsbesluit op de zoutwinning Ganzebos II.
3c	0001	Zienswijze	Indiener wijst op de verkeerd lopende zin "Gezien de wens voor natuurvriendelijkere mijnbouwhulpstoffen alternatieven omvangrijker is dan de instemming met het winningsplan Ganzebos II, en (...)."
		Antwoord	Deze zin kan inderdaad tot onduidelijkheid leiden. De zin zal worden aangepast: "Het advies van SodM wordt niet overgenomen als voorschrift in het instemmingsbesluit, omdat de studies voor natuurvriendelijkere mijnbouwhulpstoffen niet alleen gelden voor het winningsplan Ganzebos II maar in een bredere context geplaatst moeten worden en het feit dat AkzoNobel al (na overleg met SodM) is gestart met het uitvoeren van deze studies."
3d	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat geen rekening is gehouden met de Stichting Das en Boom . De overheid is volgens indiener voornemens de beschermde status van de das op te heffen.
		Antwoord	De minister stelt dat de stichting Das en Boom geen zienswijze heeft ingediend met betrekking tot het winningsplan Ganzebos II. Naar aanleiding van Kamervragen van Lodders en Heersma (2014Z04944) heeft de Staatssecretaris van Economische Zaken geantwoord dat de das een beschermde inheemse soort is. Als de soort bedrijfsmatige (landbouw)schade aanricht, kan het Faunafonds in bepaalde gevallen een tegemoetkoming verstrekken.
3e	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat er geen rekening gehouden is met het Manifest voor de Duurzaamheid (opgesteld door 10 politieke jongerenorganisaties en Jan Terlouw) en dat de Nederlandse overheid te weinig doet om klimaatafspraken van Parijs te halen.
		Antwoord	De minister is zich bewust van de omgeving waarin mijnbouwactiviteiten plaatsvinden en onderschrijft het belang van het klimaatbeleid. Deze zienswijze ziet echter niet op toetsingsgronden in de Mijnbouwwet en leidt dus niet tot het opnemen van een voorschrift in het instemmingsbesluit. Voor het klimaatbeleid van de Nederlandse overheid verwijst de minister naar www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid
		Conclusie	Gelet op bovenstaande onderdelen van de zienswijzen met betrekking tot natuur en milieu zijn er geen doorslaggevende gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos II te wijzigen, wel wordt de beoordeling op dit punt tekstueel gewijzigd.
4			<i>Overig Communicatie</i>
4a	R006, 0007, R009, R010,	Zienswijze	Uit de overwegingen in het ontwerp instemmingsbesluit maken indieners op dat hun adviezen als decentrale overheden vanuit strikt juridisch perspectief zijn beoordeeld. Daarmee is er geen ruimte om andere overwegingen aan AkzoNobel mee te geven. Vooral ten aanzien van de

			<p>communicatieve aspecten constateren de overheden dat de minister dit volledig overlaat aan AkzoNobel en hierover dan ook geen bepalingen opneemt in het instemmingsbesluit. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het advies ten aanzien van het delen van monitoringsgegevens en de aandacht voor kleine grondwateronttrekkingen in de directe nabijheid van de beoogde boorputten.</p>
		Antwoord	<p>Het ministerie voert sinds ruim een jaar overleg met de regio en AkzoNobel over de diverse aspecten van zoutwinning. De minister ziet dit als een belangrijk overleg. In dit overleg wordt onder andere ook het delen van monitorgegevens besproken.</p> <p>De minister hecht belang aan open en transparante communicatie, ook voor wat betreft de resultaten van de monitorings- en bodemdalingsmetingen. De minister stelt tevens vast dat het meetplan en de meetresultaten (inclusief waterpasmetingen) openbaar worden gemaakt op www.nlog.nl (via het tabblad mijnbouweffecten/bodemdaling/geodetische meetregisters en GPS metingen). Voor wat betreft de cavernevorm en dimensies (sonarmetingen) worden door AkzoNobel elk half jaar aan SodM en TNO gegevens aangeleverd. De minister vertrouwt erop dat AkzoNobel bereid is desgevraagd openheid te geven aan de decentrale overheden. Zoals eerder aan de orde is gekomen, worden de meetgegevens over bodemtrillingen daarnaast openbaar gemaakt op de website van het KNMI. Om die reden meent de minister dat het niet nodig is voorschriften aan dit instemmingsbesluit te verbinden over communicatie.</p>
4b	0007, R009	Zienswijze	<p>Als gemeente/dorpsraad staat indiener dicht bij haar inwoners en fungeert voor hen als eerste aanspreekpunt voor het uiten van zorgen en klachten over de activiteiten van AkzoNobel. Indiener vindt het ongemakkelijk dat zij niet de rol van bevoegd gezag heeft en het ontstaan van deze zorgen buiten haar invloedssfeer valt.</p> <p>Zoals in eerdere brieven aangegeven staat indiener voor de belangen van haar inwoners. Om die te kunnen behartigen wil zij eerder in het proces betrokken worden. Dit past ook in haar streven om als gemeente een grotere mate van zeggenschap over het gebruik van haar ondergrond te krijgen dan nu. In eerder correspondentie, ook in samenwerking met andere overheden heeft zij dit meerdere malen kenbaar gemaakt.</p> <p>Meer zeggenschap wil niet zeggen dat het de insteek van de indiener is alle initiatieven te blokkeren. Het betekent dat indiener in een vroeg stadium van initiatieven, vanuit het idee van een goed omgevingsmanagement, wil samenwerken en haar kennis van de lokale situatie wil inbrengen om tot betere besluiten te komen. Besluiten die ook op lokaal draagvlak kunnen rekenen. Over hoe een dergelijke samenwerking vorm kan krijgen, gaat zij graag met de minister in overleg.</p>
		Antwoord	<p>De minister hecht waarde aan de betrokkenheid van decentrale overheden, aangezien zij lokale kennis kunnen inbrengen. Zowel ten aanzien van de effecten van de te verwachte bodembeweging op de kwaliteiten van het gebied en de veiligheid van omwonenden als de te verwachten effecten op de aanwezige bebouwing op infrastructurele werken of de functionaliteit</p>

			<p>daarvan.</p> <p>Het ministerie voert dan ook sinds ruim een jaar overleg met de regio en AkzoNobel over de diverse aspecten van zoutwinning. Op deze manier wordt getracht lokale overheden te betrekken bij de besluitvorming en de voorbereiding daarvan. Communicatie in het kader van de vergunningprocedure is een verantwoordelijkheid van de minister in samenwerking met AkzoNobel.</p> <p>Daarnaast is met recente wijzigingen van de Mijnbouwwet beoogd lokale overheden meer te betrekken bij de besluitvorming over mijnbouwactiviteiten. Verder is met de wijzigingen beoogd meer aandacht te hebben voor het burgerperspectief. Concreet gaat het voor de instemmingsprocedure met het winningsplan om het adviesrecht van gemeenten, provincies en waterschappen. Naast de al bestaande wettelijke adviseurs SodM en de Technische commissie bodembescherming (hierna: Tcbb), worden op grond van de gewijzigde Mbw ook de provincie, gemeenten, waterschappen en de Mijnraad in de gelegenheid gesteld om advies te geven. Ook is bij een wijziging van het winningsplan afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing verklaard, waardoor de mogelijkheid van het indienen van zienswijzen is ontstaan. Op 19 december 2017 heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een informatiebijeenkomst georganiseerd in Beckum om een ieder in te lichten over het winningsplan en het ontwerp-instemmingsbesluit. Het ontwerp-instemmingsbesluit heeft ter inzage gelegen van 8 december 2017 tot en met 18 januari 2018, waarbij u gebruik heeft gemaakt van uw recht om een zienswijze in te dienen.</p> <p>Zoals in het instemmingsbesluit gesteld is communicatie naar de samenleving de verantwoordelijkheid van AkzoNobel. Deze reguliere communicatie is geen onderdeel van het toetsingskader om met een winningsplan geheel of gedeeltelijk in te stemmen.</p>
4c	R010	Zienswijze	<p>Indiener stelt dat een belangrijk communicatief punt het openbaar beschikbaar stellen van de monitoringresultaten op een publieksvriendelijke wijze betreft. De minister verwijst in het ontwerpbesluit voor dit punt naar de website www.nlog.nl. Daar worden inderdaad meetgegevens gedeeld, onder andere meetgegevens over bodemdaling, in de vorm van complete meetrapportages. Deze presentatie is echter zeer technisch van aard. De complexe rapportages zijn enkel voor vakinhoudelijke specialisten bruikbaar. Indiener zou graag zien dat naast deze rapporten ook een inzichtelijke publieksvriendelijke samenvatting beschikbaar gesteld wordt, bijvoorbeeld in de vorm van een kaart met duidelijke legenda, of een overzichtstabel van meetwaarden (hoogten bij bodemdaling) in vergelijking met de oorspronkelijke maaiveldhoogte, de eerdere metingen en de voorspelde bodemdaling.</p>
		Antwoord	<p>De minister realiseert zich dat de documenten van technische en juridische aard zijn en dat ze voor een breed publiek moeilijk te lezen zijn. De minister vindt het daarom passend dat</p>

			AkzoNobel aandacht besteedt aan een zo volledig en duidelijk mogelijke monitoringsgegevens. De minister vertrouwt erop dat AkzoNobel hierin zijn verantwoordelijkheid neemt door een publieksvriendelijke samenvatting of een toelichting ter beschikking te stellen. Ook het winningsplan bevat een publieksvriendelijke samenvatting (te raadplegen op www.nlog.nl). De minister wijst erop dat voor inzicht voor de begrenzing van een winningslocatie voor steenzout tevens gebruik gemaakt kan worden van de interactieve kaart op www.nlog.nl .
4d	R010	Zienswijze	Indiener stelt dat het ontwerp instemmingsbesluit mede is gebaseerd op het advies van de Mijnraad. De meeste adviezen op dit project zijn op www.nlog.nl geplaatst. Het advies van de Mijnraad ontbreekt echter. Indiener ziet graag dat dit advies alsnog beschikbaar wordt gesteld op www.nlog.nl .
		Antwoord	De minister constateert dat indiener gelijk heeft. Het advies van de Mijnraad ontbreekt inderdaad op www.NLOG.nl . Het advies is direct na constatering alsnog beschikbaar gesteld op www.nlog.nl . Op de overige locaties (Gemeentehuis Enschede en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat) heeft het advies van de Mijnraad wel ter inzage gelegen als onderdeel van de op het besluit betrekking hebbende stukken.
4e	001	Zienswijze	Indiener stelt dat betreffende het bestemmingsplan Ganzebos II de communicatie vanuit zowel AkzoNobel, als de minister naar de burgers niet zorgvuldig en publieksvriendelijk is geweest en dat burgers niet gedegen, consistent en transparant worden geïnformeerd over de winning.
		Antwoord	De minister gaat er vanuit dat de indiener doelt op het winningsplan in plaats van het bestemmingsplan. Met de wijziging van de Mijnbouwwet op 1 januari 2017 is een impuls gegeven aan een zorgvuldige en publieksvriendelijke procedure op winningsplannen. Gedurende de procedure heeft de minister zowel de aanvraag als de adviezen gedeeld en is er aandacht besteedt aan het voor een groot publiek begrijpelijk maken van deze teksten. Ook is een nadere toelichting op het winningsplan en het ontwerpbesluit gegeven tijdens de informatiebijeenkomst op 19 december 2017 in Beckum tijdens de periode van terinzagelegging van het ontwerpbesluit. Indiener heeft de zienswijze niet verder geconcretiseerd.
			<i>Overig Nut en noodzaak</i>
5a	001	Zienswijze	Indiener weerspreekt de maatschappelijke behoefte aan zout. Indiener benoemt de schadelijkheid van zout. Indiener stelt dat er alternatieven zijn voor de voeding van mens en dier. Ook stelt de indiener dat zout ontstaat als restproduct bij de fabricage van ethanol.
		Antwoord	Er is op dit moment een maatschappelijke behoefte aan zout. Steenzout wordt onder andere gewonnen als grondstof voor de chemische industrie, voedingsmiddelenindustrie, landbouw en voor strooizout. Wanneer zout veilig kan worden gewonnen is het wenselijk dit uit de Nederlandse

			bodem te winnen. Nederland is dan minder afhankelijk van zoutimport.
6			Overig Leidingen
6a	0008	Zienswijze	Indiener stelt dat AkzoNobel in 2017 30 km nieuwe leidingen heeft willen aanleggen. Hiervan is 25 km gerealiseerd. Tijdens testen bij de laatste 5 kilometer bleken er defecten aan de nieuwe leidingen geconstateerd te zijn. Indiener wil graag antwoord op de vraag wélke defecten er geconstateerd zijn. Ook vraagt Indiener zich af of er nu wederom 25 kilometer ondeugdelijk materiaal in de grond gedeponerd is.
		Antwoord	<p>Het winningsplan beschrijft de effecten van de wijze van winning, de effecten van de bodembeweging ten gevolge van de winning en de maatregelen ter voorkoming van schade door bodembeweging, de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan. Het aanleggen van nieuwe leidingen door AkzoNobel maakt geen deel uit van het winningsplan en valt dan ook buiten de reikwijdte van het instemmingsbesluit.</p> <p>Zoals in de beantwoording van Kamervragen over de berichtgeving over lekkages in het nieuwe leidingen netwerk van AkzoNobel (DGETM-EO / 18011423) heeft de minister gesteld dat AkzoNobel een ervaren en professionele leverancier heeft geselecteerd voor de levering van de leidingdelen. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kwaliteitseisen van de geleverde pijpleidingdelen. De delen die niet voldeden aan de productspecificaties en die abusievelijk toch zijn uitgeleverd door de leverancier, bevinden zich in de sectie van vijf kilometer die momenteel nog niet in gebruik is genomen. Deze sectie heeft de druktesten niet doorstaan vanwege deze defecte leidingdelen. In het grootste deel van het vernieuwde netwerk van transportleidingen (25 kilometer) zijn de druktesten succesvol uitgevoerd.</p>
7			Overig Procedure
7a	001	Zienswijze	Indiener vraagt zich af bij wie de mijnrechten liggen en wie delfstoffen in de ondergrond in eigendom heeft.
		Antwoord	Op grond van artikel 3 lid 1 van de Mijnbouwwet zijn delfstoffen eigendom van de staat. Op grond van artikel 6 van de Mijnbouwwet is aan Akzo Nobel Salt B.V een winningsvergunning verleend voor de locatie Twenthe-Rijn Oude Maten, waar Ganzebos II onder valt. Op grond van artikel 3 lid 2 van de Mijnbouwwet gaat de eigendom van delfstoffen die met gebruikmaking van een winningsvergunning worden gewonnen, door het winnen daarvan over op de vergunninghouder.
7b	R010	Zienswijze	Indiener stelt dat de volgende onderwerpen onderdeel zijn van het toetsingskader van het

			<p>winningsplan: C - nadelige gevolgen voor het milieu; D - nadelige gevolgen voor de natuur. Indiener stelt dat de bovengrondse gevolgen voor natuur en milieu worden afgewogen in het kader van de omgevingsvergunning en dat deze geen onderdeel vormen van het toetsingskader van het winningsplan. Dit vindt indiener verwarrend, aangezien bijvoorbeeld de Aerius berekeningen voor stikstofdepositie (van belang voor de natuurtoets), wel beschikbaar is gesteld, maar niet in het kader van de omgevingsvergunning, welke momenteel ook in procedure is (OLO nummer 2991385). Indiener verzoekt de minister inzichtelijk te maken op welke wijze nadelige gevolgen voor milieu en natuur meegenomen worden in de beoordeling van een winningsplan, en welke gevolgen voor milieu en natuur onder de omgevingsvergunning worden behandeld. Verder verzoekt indiener de minister om in komende gevallen de informatie bij de verschillende adviesaanvragen hier op aan te passen.</p>
		Antwoord	<p>De minister is het eens met de indiener dat de volgende onderwerpen onderdeel zijn van het toetsingskader van het winningsplan: C - nadelige gevolgen voor het milieu; D - nadelige gevolgen voor de natuur.</p> <p>Het winnen van delfstoffen geschiedt in overeenstemming met een winningsplan. De winning van delfstoffen wordt beoordeeld op nadelige gevolgen voor natuur en milieu. Eventuele bodemdaling kan de waterhuishouding beïnvloeden. Door bodemdaling wordt de hoogte van het waterpeil in absolute zin niet beïnvloed, maar de bodemdaling kan wel gevolgen hebben voor het waterpeil in relatieve zin, dat wil zeggen dat het water hoger kan komen te staan ten opzichte van het maaiveld. Dit kan leiden tot vernatting en daarmee tot nadelige (en voordelige) gevolgen voor natuur en milieu. Het waterschap kan deze gevolgen tegengaan door het waterpeil aan te passen. Alleen bij zware trillingen kunnen bodemtrillingen mogelijk gevolgen hebben voor natuur en milieu. Dat is bij de zoutwinning uit het winningsgebied Ganzebos niet aan de orde. De minister stelt dat de effecten op gebieds- en soortenbescherming, archeologie en milieuaspecten, waarnaar in de zienswijze wordt verwezen vormen onderdeel van andere procedures en worden daarin afgewogen, maar vallen buiten het toetsingskader van winningsplannen. De aanmeldingsnotitie voor de MER-beoordeling van AkzoNobel, inclusief alle bijlagen, waaronder de natuurtoets en de Aerius berekeningen, en de brief constatering zorgplicht art. 33 Mbw van 19 juni 2017 van de minister is op 9 augustus 2017 naar de decentrale overheden gestuurd. Deze aanmeldingsnotitie voor de MER-beoordeling ziet op de vijf boorgaten Ganzebos II. Deze procedures dienen nog doorlopen te worden. Overigens wijst de minister erop dat bij besluit van 6 maart 2017, het Besluit milieueffectenrapportage en het Barmm zijn gewijzigd. Met dit besluit</p>

			wordt voor de aanleg van een boorgat een omgevingsvergunning verplicht. Op deze omgevingsvergunning is de uitgebreide procedure van toepassing. Het besluit is per 1 mei 2017 in werking getreden. Op grond van het overgangsrecht in het besluit kan nog tien maanden na de inwerkingtreding van het besluit een melding worden gedaan conform het regime zoals dat gold voor de inwerkingtreding van het besluit.
7c	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat niet op iedere computer een lees-mogelijkheid was om het ontwerp instemmingsbesluit in te zien via www.nlog.nl , wegens de mededeling op het scherm: "Paint kan dit bestand niet lezen. Dit is geen geldig bitmap-bestand, of deze opmaak wordt niet ondersteund."
		Antwoord	De minister stelt dat om het ontwerp instemmingsbesluit via www.nlog.nl enkel een computer met een programma om pdf-bestanden te openen en een internetverbinding noodzakelijk is. Bovendien is een ieder in de gelegenheid geweest om het ontwerp-instemmingsbesluit in te zien op het Gemeentehuis Enschede, het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en tijdens de informatieavond in Beckum.
7d	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat de firma's AkzoNobel Salt B.V. en PlegtVos niet bestaan.
		Antwoord	De minister stelt dat de firma AkzoNobel Salt B.V. is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder KvK nummer 32071004. De minister stelt daarom vast dat de firma AkzoNobel Salt B.V. bestaat. Ten behoeve van de beoordeling van het winningsplan is de firma PlegtVos niet relevant.
7e	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat door de overheid onterecht van particuliere gronden gebruik wordt gemaakt zonder dat daar een vergoeding tegenover staat (onder verwijzing naar art 14 lid 1 en 2 van de Grondwet). Indiener stelt dat de minister niet bevoegd is te beslissen over het winningsplan, omdat er gebruikt wordt gemaakt van particuliere gronden.
		Antwoord	Indien er voor het realiseren van voorzieningen voor openbaar nut gronden van particulieren nodig zijn dan wordt alles in het werk gesteld om deze gronden te verwerven. Indien verwerving om welke reden dan ook niet mogelijk blijkt te zijn, is er altijd sprake van een vergoeding voor gebruik. De juridische (privaatrechtelijke) regeling over koop is te vinden in het Burgerlijk Wetboek Boek 7. Deze regels gelden ook voor AkzoNobel.
7f	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat er gehandeld wordt in strijd met het bestemmingsplan Boekelo 2015" (NL.IMRO.0153.BP00104-0003). Indiener stelt dat op grond van dit bestemmingsplan enkel een nieuwe stedelijke ontwikkeling in de zin van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) niet hoeft te worden beschouwd. Bij het Ganzebosterrein is geen sprake van nieuwe stedelijke ontwikkeling.
		Antwoord	Bij de beoordeling van het winningsplan wordt niet getoetst aan het bestemmingsplan. Dit aspect valt buiten de reikwijdte van het instemmingsbesluit. Deze beoordeling vindt plaats in het kader van de omgevingsvergunning, welke momenteel ook in procedure is (OLO nummer 2991385).
7g	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat zoutwinners niet aan de belastingplicht hoeven te voldoen.
		Antwoord	De minister stelt dat noch AkzoNobel noch andere zoutwinners ontheven zijn van de

			belastingplicht. Dit aspect is niet relevant voor de beoordeling van het winningsplan.
		Conclusie	Gelet op bovenstaande onderdelen van de overige zienswijzen zijn er geen doorslaggevende gronden om het instemmingsbesluit Ganzebos II te wijzigen.